

BANKI SPÓŁDZIELCZE I ZRZESZAJĄCE 2016 r.

Departament Bankowości Spółdzielczej
i Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych
Warszawa, maj 2016 r.

INSTYTUCJONALNE SYSTEMY OCHRONY

Na koniec 2016 r. 476 spośród 558 banków spółdzielczych było uczestnikami IPS (278 ze zrzeczenia BPS, 198 ze zrzeczenia SGB), a 82 pozostawało poza systemami ochrony instytucjonalnej. Natomiast, na datę sporządzenia niniejszej analizy, tj. 8.05.2017 r. uczestnikami IPS było 484 spośród 558 działających banków spółdzielczych (286 w Zrzeczeniu BPS i 198 w Zrzeczeniu SGB). Poza strukturami systemów IPS funkcjonowały 74 banki spółdzielcze, spośród których 56 banków złożyło wnioski o wyrażenie zgody na utworzenie Polskiego Banku Apeksowego S.A. (w 2017 r. jeden z banków – wnioskodawców przystąpił do IPS BPS). Obecnie UKNF prowadzi postępowanie w sprawie wniosku o wydanie zezwolenia na utworzenie nowego banku apeksowego.

Banki uczestniczące w systemach IPS dysponują ok. 80% potencjału tego sektora.

Sytuacja sektora banków spółdzielczych była stabilna. Wynik finansowy netto zwiększył się w stosunku do 2015 r. o 22,7% (do 567,7 mln zł). Stratę netto w łącznej kwocie 89,4 mln zł wykazało 12 banków.

Silny wpływ na poziom wyniku finansowego w 2015 r. miały wypłaty z FOŚG z tytułu środków gwarantowanych w SK Banku, natomiast analogiczne wypłaty po zawieszeniu działalności BS w Nadarzynie w październiku 2016 r. w mniejszym stopniu wpłynęły na wielkość wyników sektora (łącznie brutto 13,2 mln zł, w tym banki zrzeszające: 0,5 mln zł, banki spółdzielcze: 12,7 mln zł). Eliminując koszt wypłat środków gwarantowanych w poszczególnych latach, wynik finansowy netto banków spółdzielczych w 2016 r., w porównaniu do 2015 r. zmniejszyłby się o 4,6%, z 605,8 mln zł do 578,0 mln zł.

Analogicznie, wypłaty z FOŚG miały duży wpływ na kształtowanie się kosztów operacyjnych, zwiększając je w 2015 r. o 176,5 mln zł, zaś w 2016 r., o 12,7 mln zł. W 2016 r. koszty operacyjne zmniejszyły się o 4,4%, niemniej po wyeliminowaniu wpływu wypłat z FOŚG, zwiększyły się o 0,6%.

Wpływ na wynik finansowy banków spółdzielczych miało również saldo rezerw celowych na należności zagrożone, które wzrosło o 53,6% w stosunku do 2015 r.

WYNIKI FINANSOWE

NALEŻNOŚCI OD SEKTORA NIEFINANSOWEGO I SAMORZĄDOWEGO

Należności banków spółdzielczych od sektorów niefinansowego i samorządowego wzrosły w 2016 r. o 3,8% (w tym w sektorze niefinansowym o 3,9%), do 67,9 mld zł (w całym sektorze bankowym o 4,9%, w tym w sektorze niefinansowym o 5,3%). Utrzymuje się trend wzrostu należności od osób prywatnych. Jest to zjawisko obserwowane od dłuższego czasu, świadczące o zwiększającym się zainteresowaniu banków spółdzielczych tym segmentem rynku. Jednak kredyty na finansowanie działalności gospodarczej stanowią ok. 75% należności od sektora niefinansowego. Kredyty mieszkaniowe stanowiły 56,7% kredytów dla osób prywatnych. Ich saldo wynosiło w grudniu 2016 r. 8,5 mld zł (13,9% kredytów od sektora niefinansowego), z czego 16,2 mln zł było denominowanych w walutach obcych.

JAKOŚĆ NALEŻNOŚCI

Jakość należności banków spółdzielczych od sektora niefinansowego pogorszyła się w 2016 r., głównie w przypadku należności od przedsiębiorstw. Poprawiła się natomiast jakość należności od osób prywatnych, w tej grupie klientów należy zasygnalizować dobrą jakość kredytów mieszkaniowych, w których udział należności zagrożonych wyniósł na koniec 2016 r. 3,3%.

Relacja odpisów i rezerw do należności zagrożonych (liczona wg zasad PSR) nieznacznie wzrosła, z 28,3% do 30,0%.

DEPOZYTY

Depozyty w bankach spółdzielczych wzrosły w stosunku do grudnia 2015 r. o 13,0%, do 106,0 mld zł (w sektorze bankowym o 8,7%). Nadwyżka depozytów nad kredytami jest lokowana w bankach zrzeszających oraz w instrumentach dłużnych, niemniej wobec niskich stóp procentowych działalność ta przynosiła mniejsze przychody niż w latach ubiegłych, co miało bezpośredni wpływ na wyniki banków spółdzielczych.

BAZA KAPITAŁOWA

Fundusze własne banków spółdzielczych wzrosły w 2016 r. o 3,6%, do 10,9 mld zł (w całym sektorze bankowym fundusze własne wzrosły o 5,2%). Natomiast fundusze wyrażone w euro zmniejszyły się o 0,2%, do 2,5 mld euro. Negatywny wpływ na fundusze własne banków spółdzielczych nadal wywierała amortyzacja funduszu udziałowego i brak możliwości zaliczania obejmowanych i opłacanych nowych udziałów do funduszy własnych. W grudniu 2016 r. EBA wpisała na listę uznanych instrumentów CET1 fundusz udziałowy banków spółdzielczych. Po zarejestrowaniu odpowiednich zmian w statutach, banki będą mogły zaliczyć cały fundusz udziałowy do kapitału CET1.

Łączny współczynnik kapitałowy banków spółdzielczych wyniósł 17,1% (15,9% w grudniu 2015 r.), zaś współczynnik Tier I wyniósł 16,0% (14,8% w grudniu 2015 r.). Przyrost współczynnika wypłacalności nastąpił głównie w bankach IPS z powodu zmniejszenia wag ryzyka do 0% w przypadku zaangażowań wewnątrz IPS..

WYNIK FINANSOWY NETTO

Banki zrzeszające osiągnęły na koniec 2016 r. zysk netto w kwocie 89,7 mln zł. Na wzrost wyniku finansowego wpłynęło otrzymanie przez oba banki ekwiwalentu finansowego wynikającego z udziału w Visa Europe (łącznie 200,1 mln zł brutto, netto 162,6 mln zł), który został wypłacony członkom tej organizacji w związku z przejściem Visa Europe przez Visa Inc.

Wypłaty z FOŚG w obu bankach nie miały istotnego wpływu na kształtowanie się ich wyników finansowych.

NALEŻNOŚCI OD SEKTORA NIEFINANSOWEGO I SAMORZĄDOWEGO

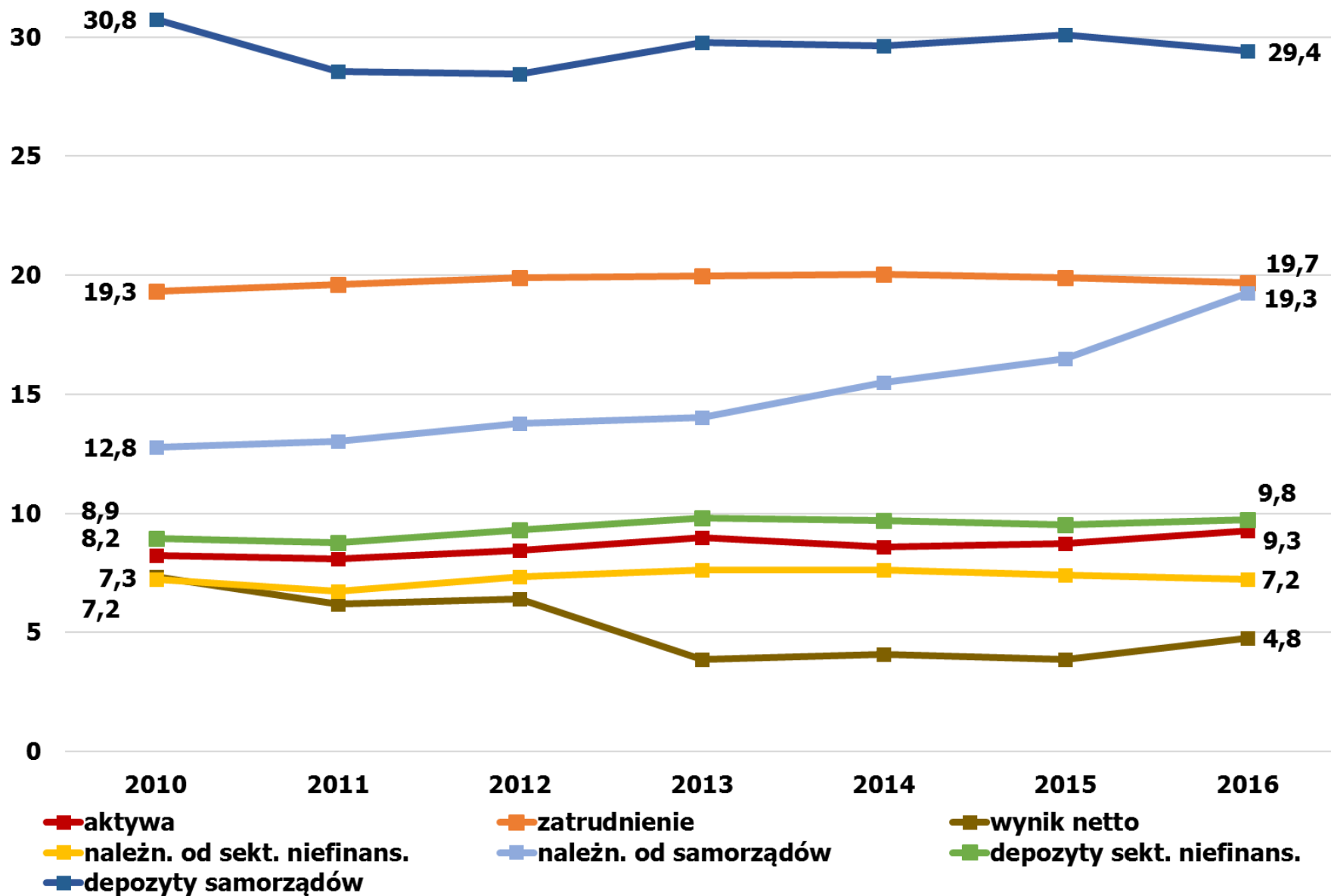
Należności banków zrzeszających od sektora niefinansowego i samorządowego zwiększyły się w stosunku do grudnia 2015 r. o 2,2%, do 13,2 mld zł, zaś w przypadku sektora niefinansowego zmniejszyły się o 3,1% do 11,4 mld zł. Zwraca uwagę wyraźne zmniejszanie się portfela kredytów dla przedsiębiorstw. Jest to spowodowane niską jakością tych kredytów oraz spisaniem części należności straconych do ewidencji pozabilansowej. W przypadku należności od sektora niefinansowego, to podobnie, jak w bankach spółdzielczych, najszybciej rosną należności od osób prywatnych. Przede wszystkim są to kredyty mieszkaniowe, stanowiące 79,9% kredytów dla tych osób (w tym 0,6% kredytów walutowych, tj. równowartość 7,4 mln zł; brak kredytów w CHF).

Średni poziom wyrezerwowania należności ze stwierdzoną utratą wartości wzrósł istotnie w ciągu roku, co było możliwe dzięki wspomnianej już sprzedaży udziałów w Visa Europe. Wyrezerwowanie należności ze stwierdzoną utratą wartości od sektora niefinansowego wyniosło w grudniu 2015 r. 29,1% a w grudniu 2016 r. 37,4%.

BAZA KAPITAŁOWA

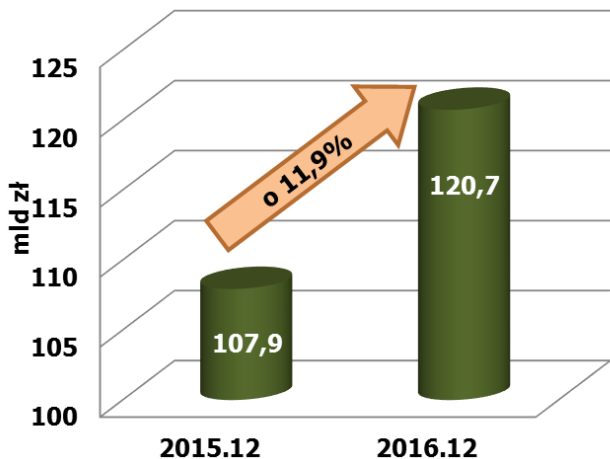
Fundusze własne banków zrzeszających w grudniu 2016 r. były wyższe o 7,7% niż w grudniu 2015 r. i wyniosły 1,7 mld zł. Wyrażone w euro wzrosły o 3,8%, do 363,9 mln euro. Kapitał Tier I stanowił 68,8% funduszy własnych (69,2% w grudniu 2015 r.).

Podstawowe informacje: udział banków spółdzielczych i zrzeszających w rynku bankowym (%)

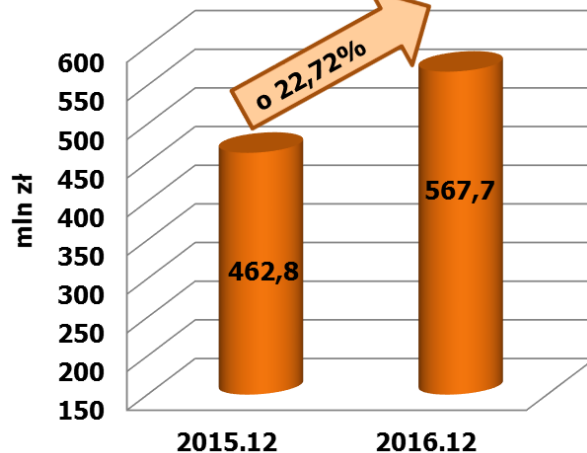

Zmiany wybranych wskaźników

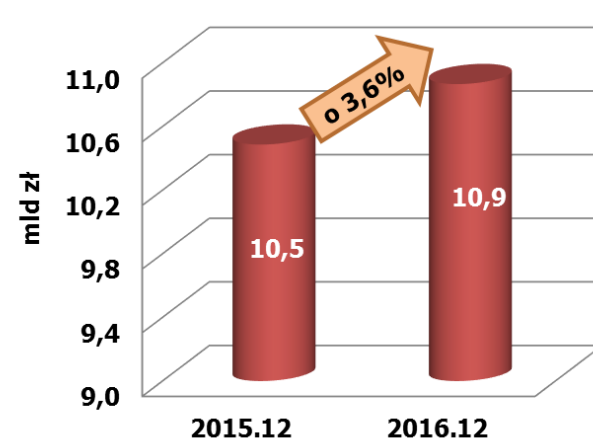
Aktywa

Wynik netto

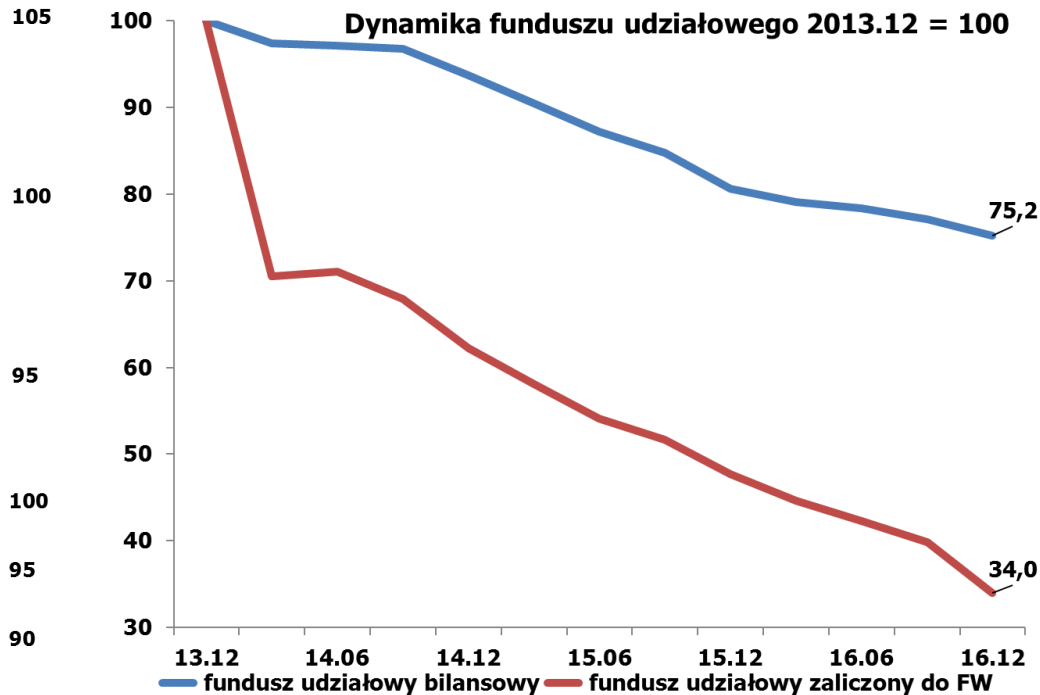
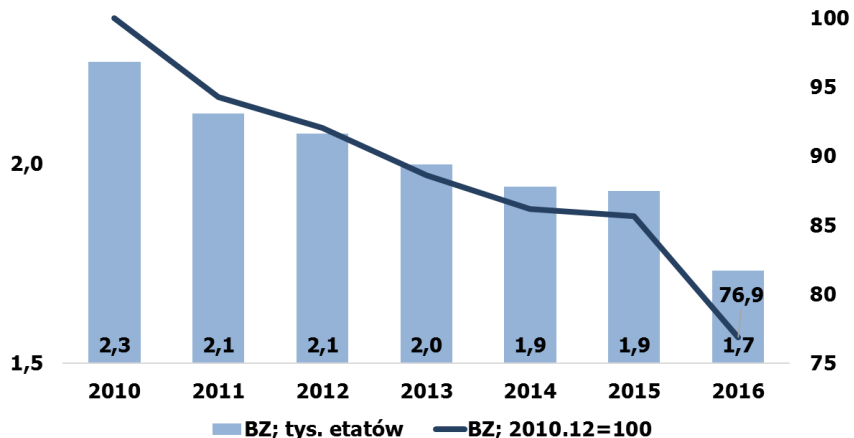
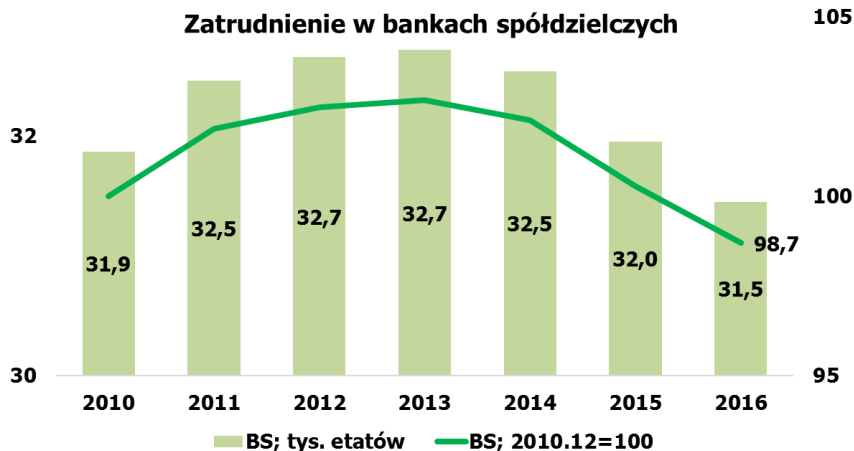
Fundusze własne

	ROA (%)	ROE (%)	C/I (%)	aktywa / zatrudnienie (tys. zł)	wynik finansowy netto / zatrudnienie (tys. zł)	koszty pracy / zatrudnienie (tys. zł)	Współczynnik kapitałowy (%)	Współczynnik Tier I (%)	udział należności zagrożonych w należnościach od sektora niefinansowego (%)	poziom wyrezerwowania należności z utratą wartości od sektora niefinansowego (%)	relacja kredyty / depozyty - sekt. niefinans. (%)
2015	0,4	4,4	76,5	3 377,5	14,5	62,3	15,9	14,8	6,7	30,0	68,3
2016	0,5	5,2	70,0	3 838,8	18,0	63,4	17,1	16,0	7,6	31,5	63,4

Podstawowe informacje: zatrudnienie w bankach spółdzielczych i zrzeszających, udziałowcy i fundusz udziałowy

Zatrudnienie w bankach spółdzielczych

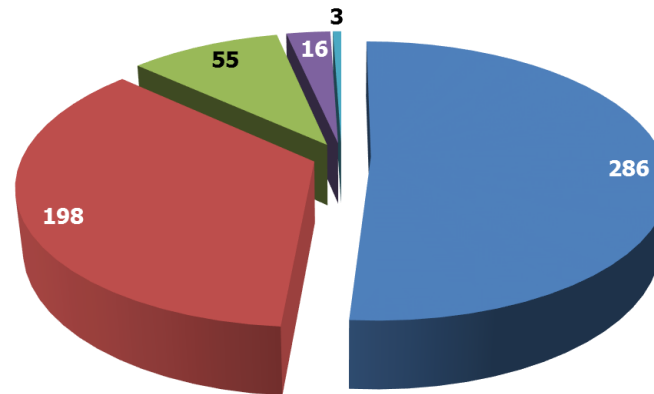
W grudniu 2016 r. liczba udziałowców banków wyniosła 979 842 osób, w tym 976 638 to osoby fizyczne. Od momentu pierwszego badania ankietowego, tj. od marca 2012 r., zmalała o 88 360 osób, w tym o 87 534 osób fizycznych.

Art. 351 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji zmienił art. 10c ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających w taki sposób, że katalog przesłanek, na podstawie których zarząd banku spółdzielczego jest uprawniony do wstrzymania albo ograniczenia zwrotu wpłat na udziały staje się otwarty, co oznacza spełnienie warunków umożliwiających ich notyfikację w Europejskim Urzędzie Nadzoru Bankowego. EUNB opublikował w dniu 1 grudnia listę uznanych instrumentów CET1 zawierającą również udziały w polskich bankach spółdzielczych.

Możliwość wstrzymania albo ograniczenia zwrotu wpłat na udziały będzie dotyczyła tylko tych banków spółdzielczych, które dokonają odpowiednich zmian w swoich statutach. Po zatwierdzeniu przez KNF zmian w statutach, bilansowy fundusz udziałowy opłacony do dnia 28 czerwca 2013 r. stanie się częścią funduszy podstawowych Tier 1 i nie będzie podlegał amortyzacji.

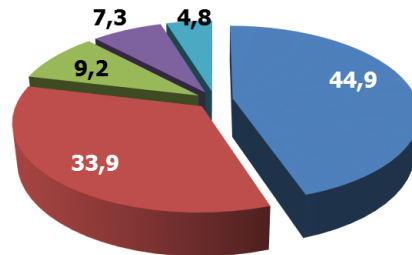
Banki spółdzielcze w systemach ochrony instytucjonalnej i pozostałe

Liczba banków wg grup – stan na 08.05.2017

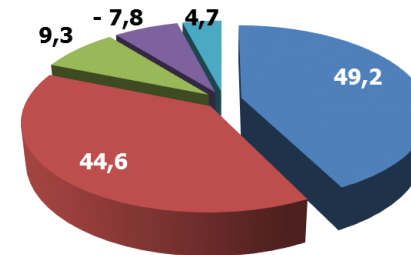
■ IPS BPS ■ IPS SGB ■ Zrzesz. zint. ■ Niezdecydowane ■ Samodzielne

Udział w aktywach (%)

■ IPS BPS ■ IPS SGB ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane ■ Samodzielne

Udział w wyniku finansowym netto (%)

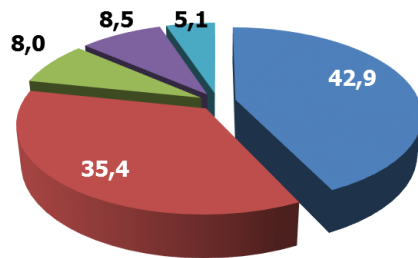
■ IPS BPS ■ IPS SGB ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane ■ Samodzielne

Banki spółdzielcze uczestniczące w IPS dysponują ok. 80% potencjału ekonomicznego tego sektora.

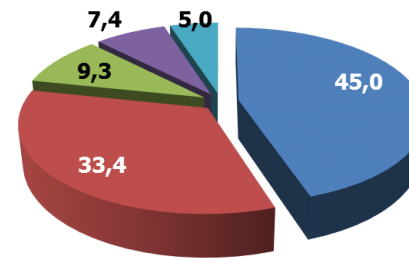
Banki spółdzielcze w systemach ochrony instytucjonalnej i pozostałe - cd

Udział w należnościach od sektora niefinansowego (%)

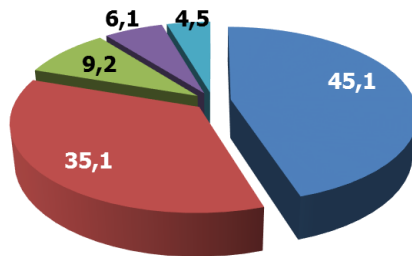
■ IPS BPS   ■ IPS SGB   ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane   ■ Samodzielne

Udział w depozytach sektora niefinansowego (%)

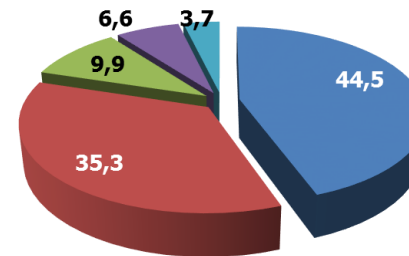
■ IPS BPS   ■ IPS SGB   ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane   ■ Samodzielne

Udział w funduszach własnych (%)

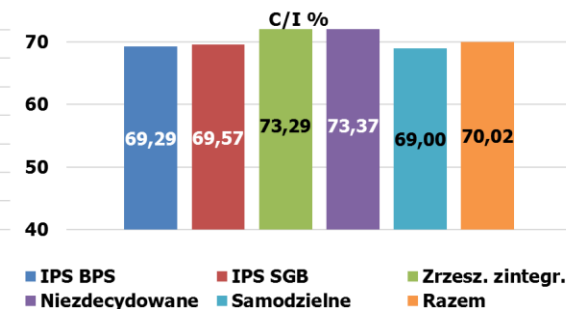
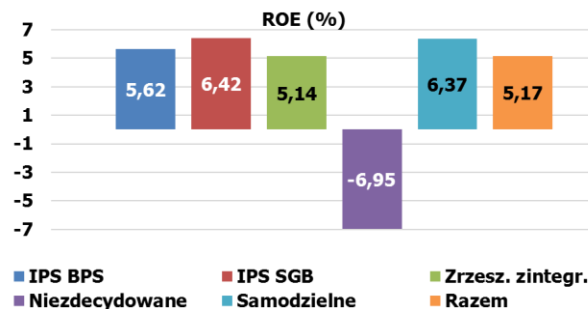
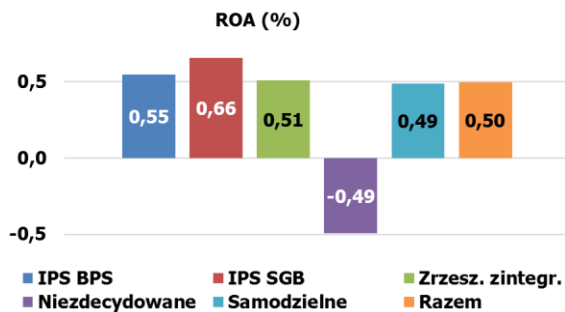
■ IPS BPS   ■ IPS SGB   ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane   ■ Samodzielne

Udział w zatrudnieniu (%)

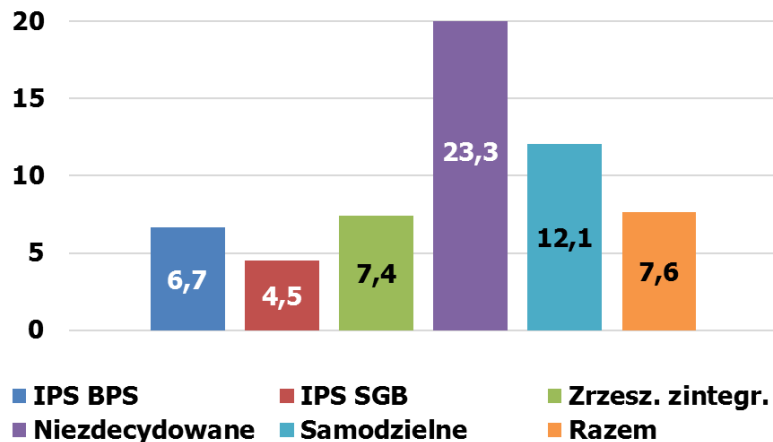

■ IPS BPS   ■ IPS SGB   ■ Zrzesz. zinteg.
■ Niezdecydowane   ■ Samodzielne

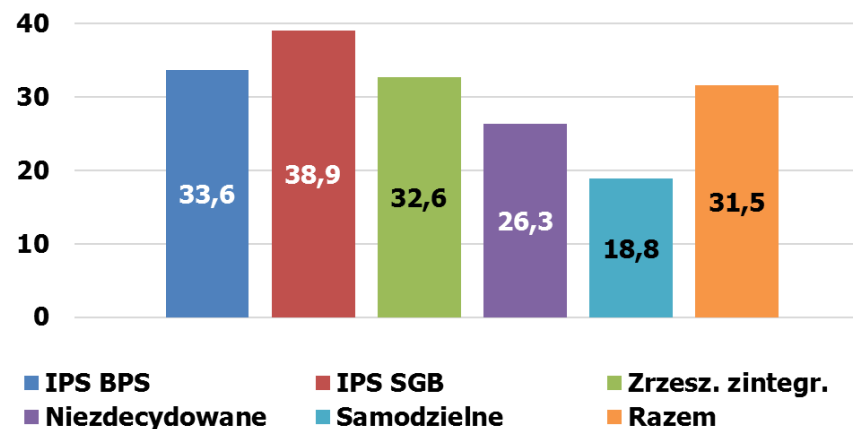
Banki spółdzielcze w systemach ochrony instytucjonalnej i pozostałe - cd

Udział należności zagrożonych w należnościach od sektora niefinansowego (%)

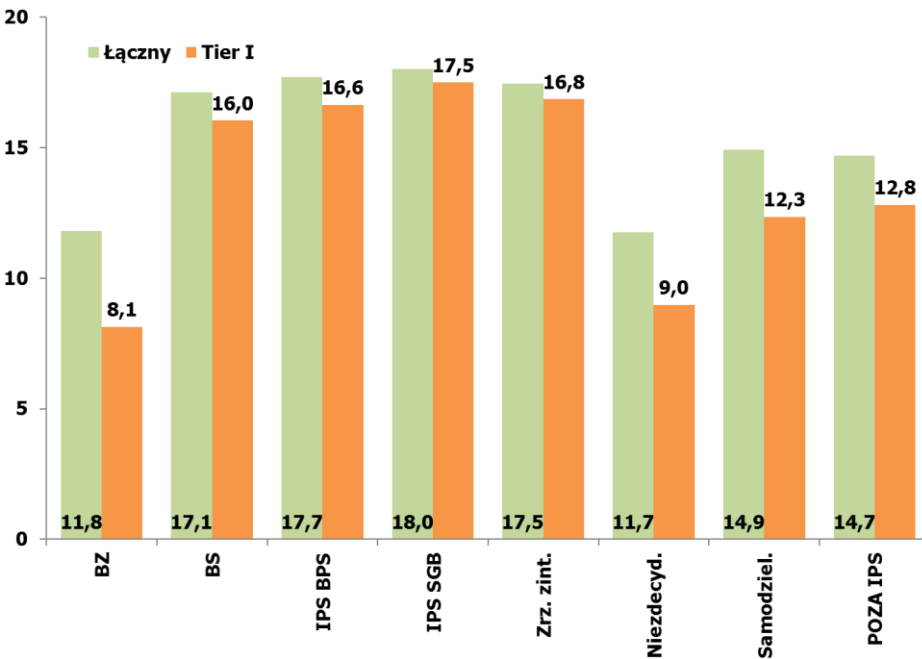

Wyrezerwowanie należności z utratą wartości od sektora niefinansowego (%)

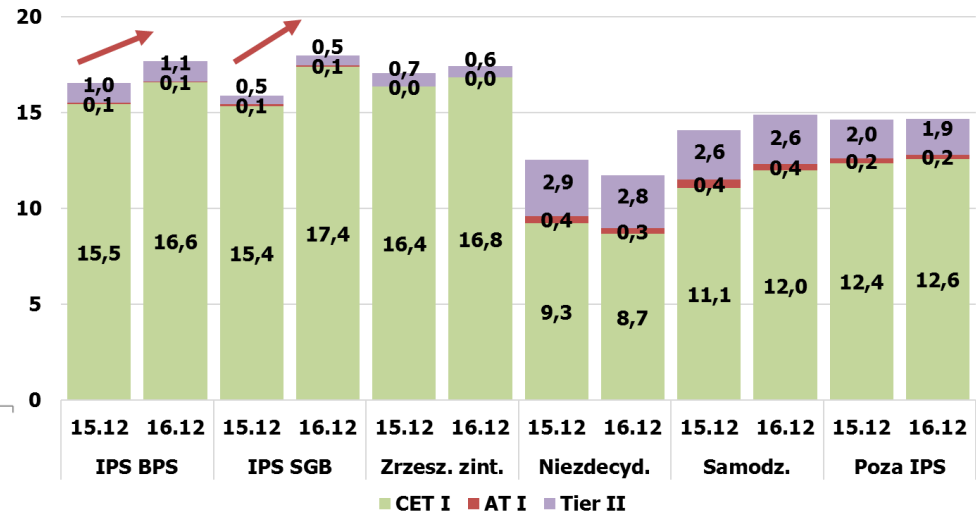

Adekwatność kapitałowa

Współczynniki kapitałowe banków spółdzielczych i zrzeszających (%)

Dekompozycja współczynników kapitałowych banków spółdzielczych (%)

Fundusze własne wyższe niż równowartość 5 mln euro posiadało 136 banków wobec 135 w grudniu 2015 r.

W 2016 r. fundusze własne banków spółdzielczych wzrosły o 3,6% (do 10,9 mld zł), natomiast wyrażone w euro zmniejszyły się o 0,2% (do 2,5 mld euro). Dla porównania w całym sektorze bankowym fundusze własne wzrosły o 5,2%.

Przyrost współczynnika wypłacalności nastąpił głównie w bankach IPS z powodu zmniejszenia wag ryzyka do 0% w przypadku zaangażowań wewnątrz IPS. Odpowiednie zgody KNF wydała w 2016 r. 259 bankom z IPS BPS oraz 197 bankom z IPS SGB. Ekspozycje tego rodzaju zmniejszyły wartość ekspozycji ważonych ryzykiem w bankach spółdzielczych będących uczestnikami IPS o 4,5 mld zł (w stosunku do wartości ekspozycji na koniec 2015 r.), co odpowiada zmniejszeniu wymogu kapitałowego o 363,5 mln zł.

KNF wydała również w 2016 r. zgody dla 197 banków IPS SGB oraz 259 banków IPS BPS na nieodliczanie od funduszy własnych posiadanych udziałów kapitałowych w innych bankach uczestniczących w IPS.

Zmiany bilansu banków spółdzielczych

Aktywa banków spółdzielczych wzrosły w 2016 r. o 11,9% (o 12,8 mld zł), do 120,7 mld zł (suma bilansowa całego sektora bankowego wzrosła o 7,0%).

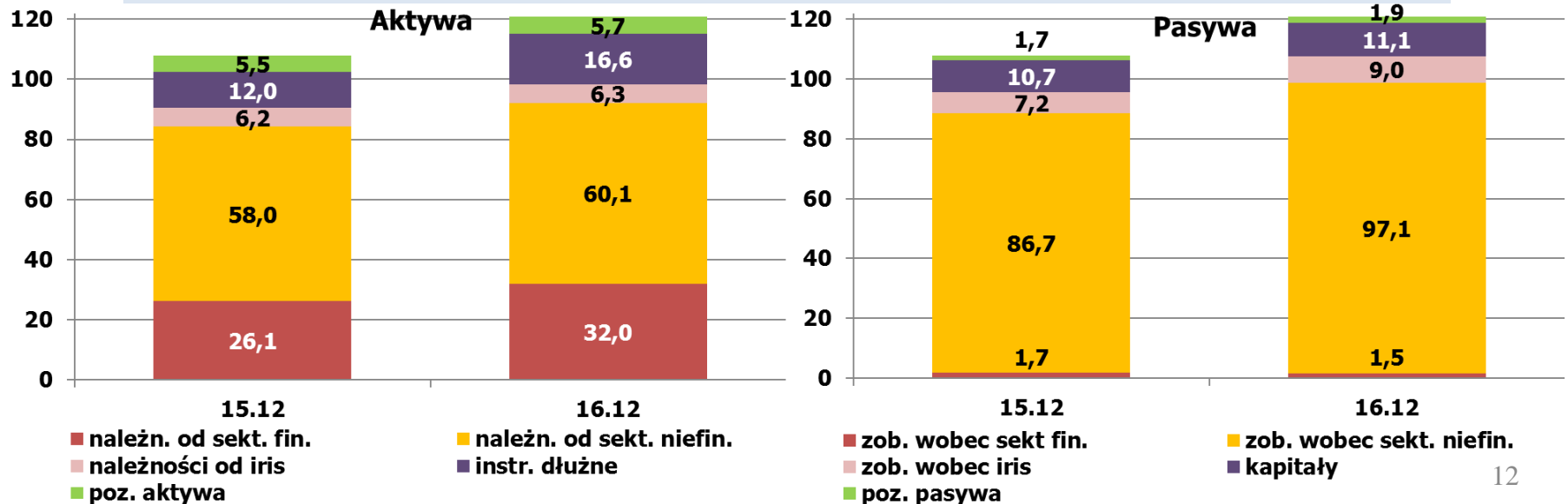
Podstawowymi zmianami po stronie pasywów w bankach spółdzielczych były:

- wzrost zobowiązań wobec sektora niefinansowego o 10,4 mld zł;
- wzrost zobowiązań wobec sektora rządowego i samorządowego o 1,9 mld zł;
- wzrost kapitałów o 0,5 mld zł;
- wzrost pozostałych pasywów o 0,3 mld zł;
- zmniejszenie zobowiązań wobec sektora finansowego o 0,2 mld zł.

Zmiany po stronie aktywów:

- przyrost należności od sektora finansowego o 5,9 mld zł;
- przyrost instrumentów dłużnych i kapitałowych o 4,5 mld zł, (bony pieniężne NBP wzrost o 4,5 mld zł, obligacje SP wzrost o 0,3 mld zł, zmniejszenie pozostałych instrumentów dłużnych o 0,3 mld zł);
- przyrost należności od sektora niefinansowego o 2,0 mld zł;
- wzrost pozostałych aktywów o 0,2 mld zł;
- wzrost należności od sektora rządowego i samorządowego o 0,1 mld zł.

Bilanse banków spółdzielczych (mld zł)

Zmiany bilansu banków zrzeszających

W 2016 r. suma bilansowa banków zrzeszających wzrosła o 18,9% (tj. o 6,0 mld zł), do 37,5 mld zł, w stosunku do końca 2015 r.

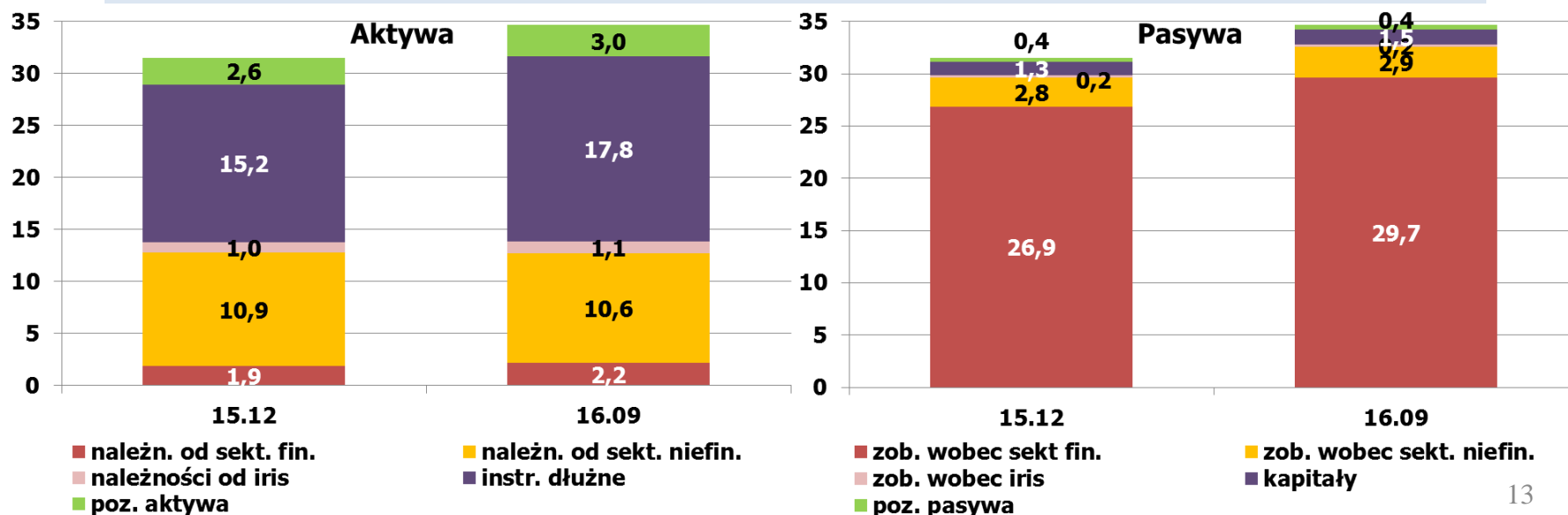
Podstawowe zmiany po stronie pasywów były następujące :

- wzrost zobowiązań wobec sektora finansowego o 5,5 mld zł;
- wzrost zobowiązań wobec sektora niefinansowego o 0,3 mld zł;
- wzrost kapitałów (w tym 45,3 mln zł kapitału akcyjnego w BPS SA) o 0,1 mld zł;

Po stronie aktywów:

- wzrost instrumentów dłużnych o 4,2 mld zł (w tym wzrost obligacji SP o 4,2 mld zł i pozostałych instrumentów dłużnych o 0,3 mld zł oraz spadek instrumentów NBP o 0,3 mld zł);
- wzrost pozostałych aktywów (głównie kasa oraz operacje z NBP) o 1,3 mld zł.
- wzrost należności od instytucji rządowych i samorządowych o 0,6 mld zł;
- zmniejszenie należności od sektora niefinansowego o 0,3 mld zł.

Bilanse banków zrzeszających (mld zł)

Należności banków spółdzielczych i zrzeszających

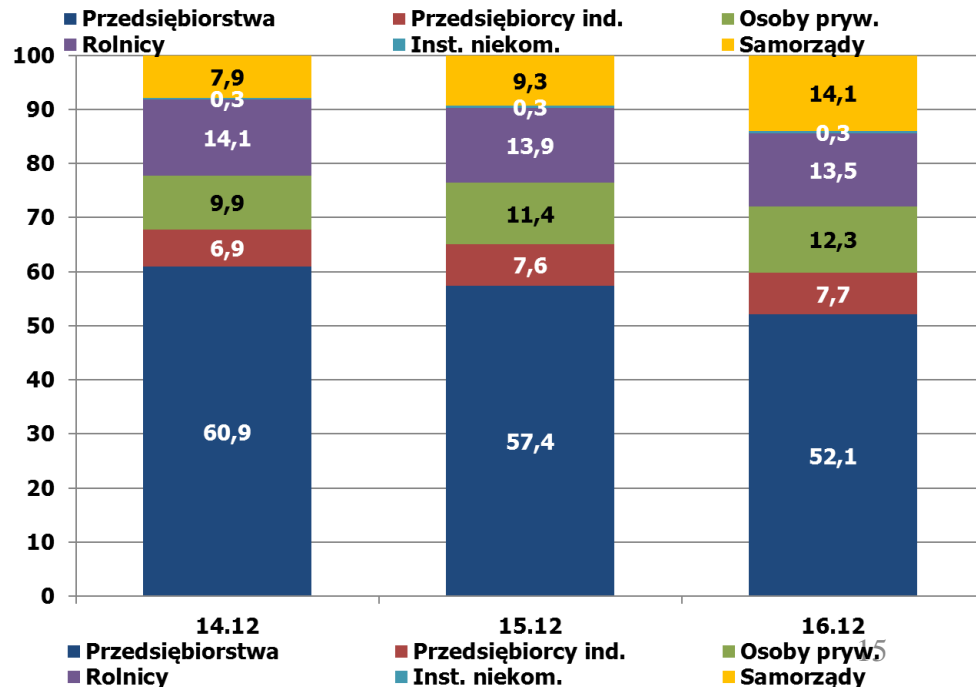
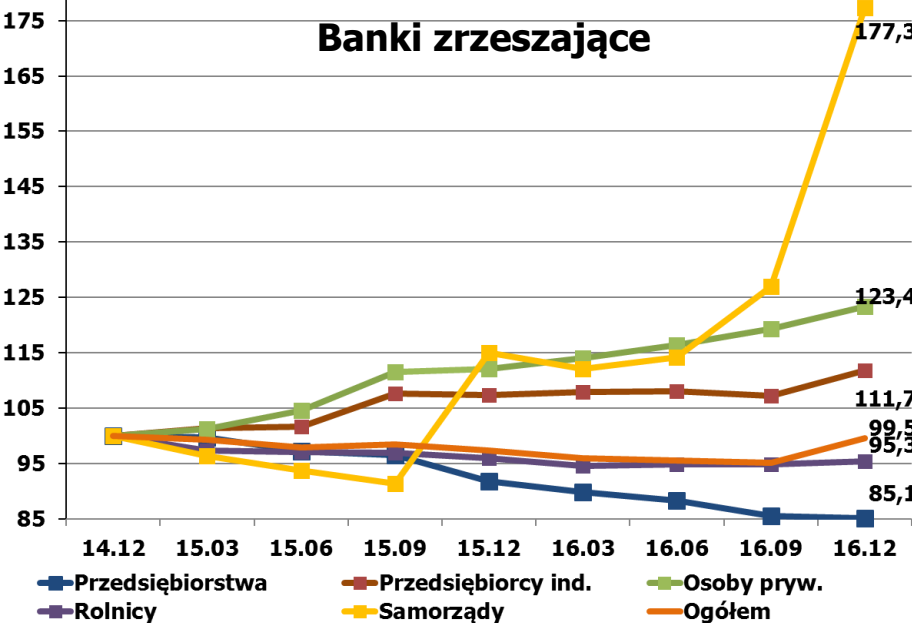
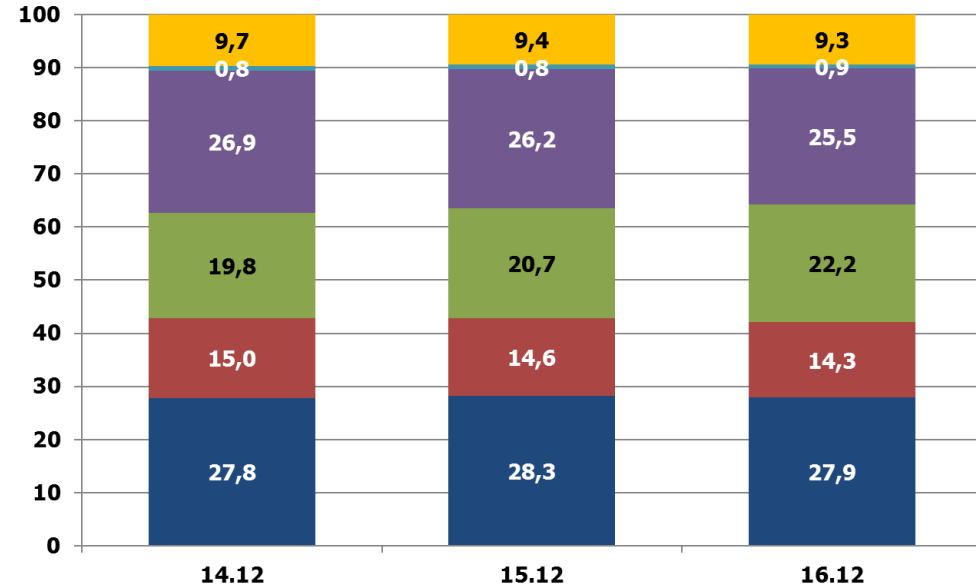
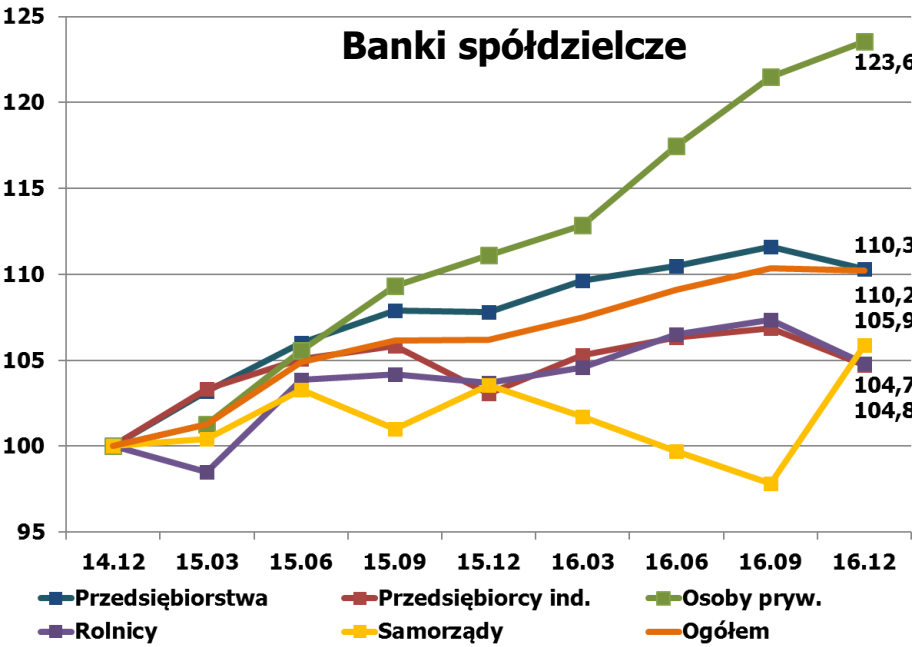
Banki spółdzielcze – struktura i dynamika kredytów i innych należności brutto ogółem oraz udział należności zagrożonych brutto

	Kredyty i inne należności (mld zł)		Struktura i dynamika należności brutto (%)			Należności zagrożone brutto (%)				
						udział należności zagrożonych		struktura należności zagrożonych		dynamika 2015=100
	2015	2016	2015	2016	dynamika 2015=100	2015	2016	2015	2016	
monetarne instytucje fin.	25,8	31,5	28,2	31,6	122,2	0,0	0,0	0,0	0,0	x
pozostałe instytucje fin.	0,3	0,5	0,4	0,5	147,6	13,7	8,3	1,1	0,8	89,7
sektor niefinansowy	59,2	61,6	64,7	61,6	103,9	6,7	7,6	98,8	98,6	118,7
sektor samorządowy	6,2	6,3	6,7	6,3	102,3	0,1	0,4	0,1	0,6	447,6
sektor rządowy i FUS	0,0	0,0	0,0	0,0	70,8	0,0	0,0	0,0	0,0	99,5
Razem	91,6	99,9	100,0	100,0	109,1	4,4	4,8	100,0	100,0	118,9

Banki zrzeszające – struktura i dynamika kredytów i innych należności brutto ogółem oraz udział należności zagrożonych brutto

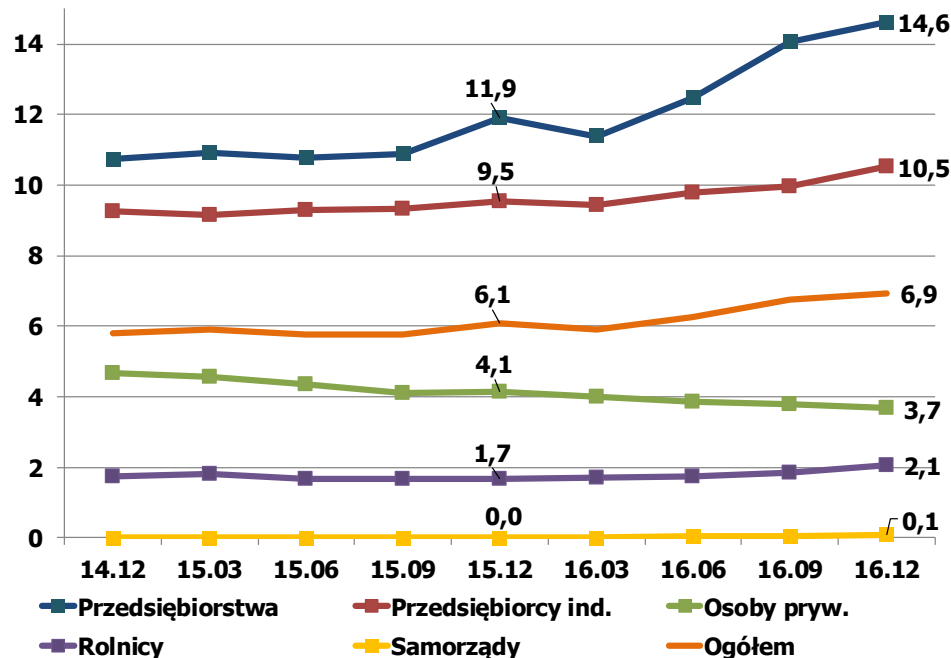
	Kredyty i inne należności (mld zł)		Struktura i dynamika należności brutto (%)			Należności zagrożone brutto (%)				
						udział należności zagrożonych		struktura należności zagrożonych		dynamika 2015=100
	2015	2016	2015	2016	dynamika 2015=100	2015	2016	2015	2016	
monetarne instytucje fin.	1,6	1,4	10,7	9,4	88,6	0,2	0,2	0,1	0,1	89,2
pozostałe instytucje fin.	0,4	0,5	2,7	3,5	131,7	4,3	3,4	0,6	0,9	104,3
sektor niefinansowy	11,7	11,4	78,4	74,8	96,9	24,4	16,9	98,7	98,3	67,1
sektor samorządowy	1,2	1,9	8,1	12,3	154,1	1,4	0,6	0,6	0,6	68,6
sektor rządowy i FUS	0,0	0,0	0,1	0,0	83,4	0,0	0,0	0,0	0,0	x
Razem	15,0	15,2	100,0	100,0	101,5	19,4	12,9	100,0	100,0	67,3

Dynamika (2014.12 = 100) oraz struktura należności od podmiotów sektora niefinansowego i samorządowego (%)

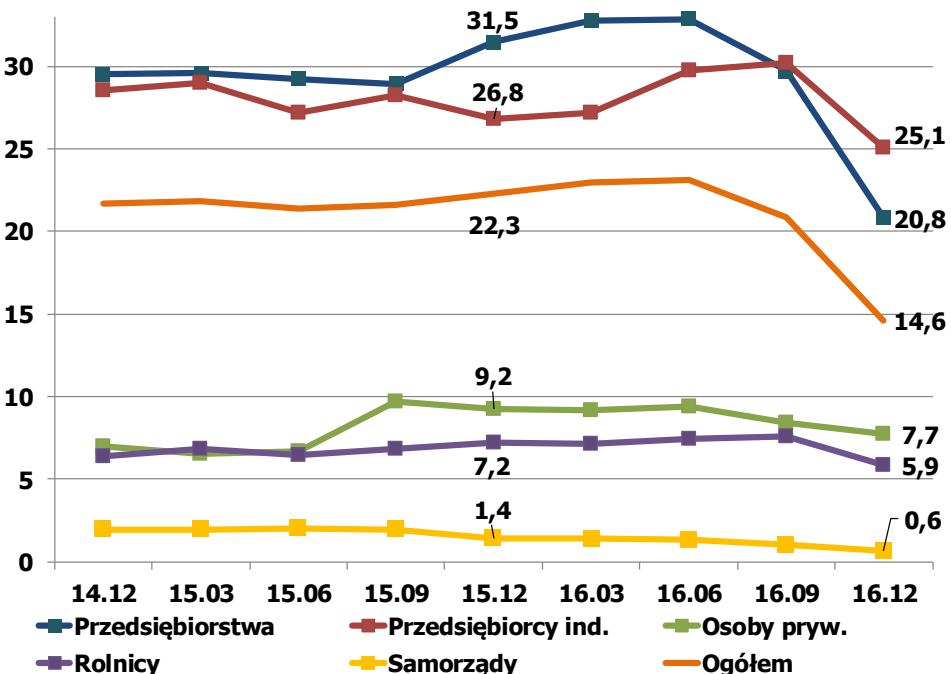

Należności z utratą wartości banków spółdzielczych i zrzeszających od sektora niefinansowego

Banki spółdzielcze

Banki zrzeszające

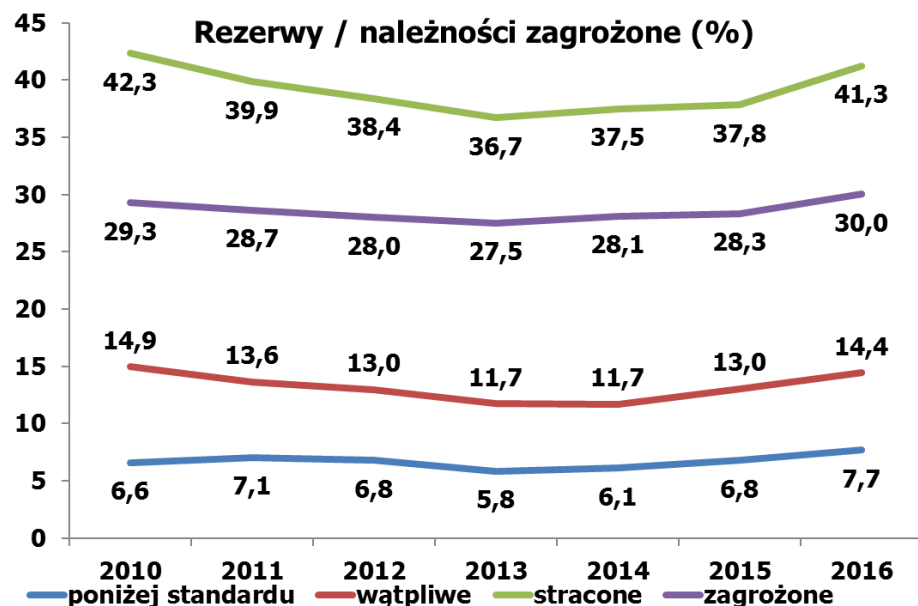
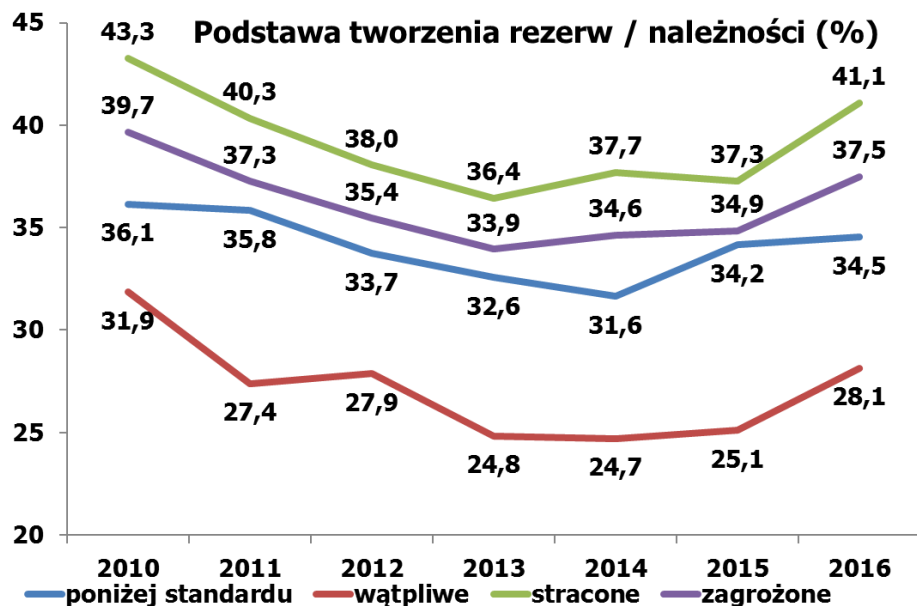

Istnieje liczna grupa banków nie pomniejszających podstawy tworzenia rezerw celowych. W grudniu 2016 r. było ich 196, czyli 35,1% banków prowadzących działalność. Przeciętny udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego w tej grupie banków wynosi 2,2%, przy czym należności zagrożone (przeciętny poziom wyrezerwowania wynosi 60,4%) stanowią 5,6% należności zagrożonych wszystkich banków spółdzielczych (odpowiednio należności od sektora niefinansowego tej grupy banków stanowią 19,0% należności banków spółdzielczych). Oznacza to, że w pozostałych 64,9% banków skupionych jest 94,4% należności zagrożonych od sektora niefinansowego (wyrezerwowanych na poziomie 29,8%) oraz 81,0% należności brutto od tego sektora. Udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego wynosi w tej grupie banków 8,9%.

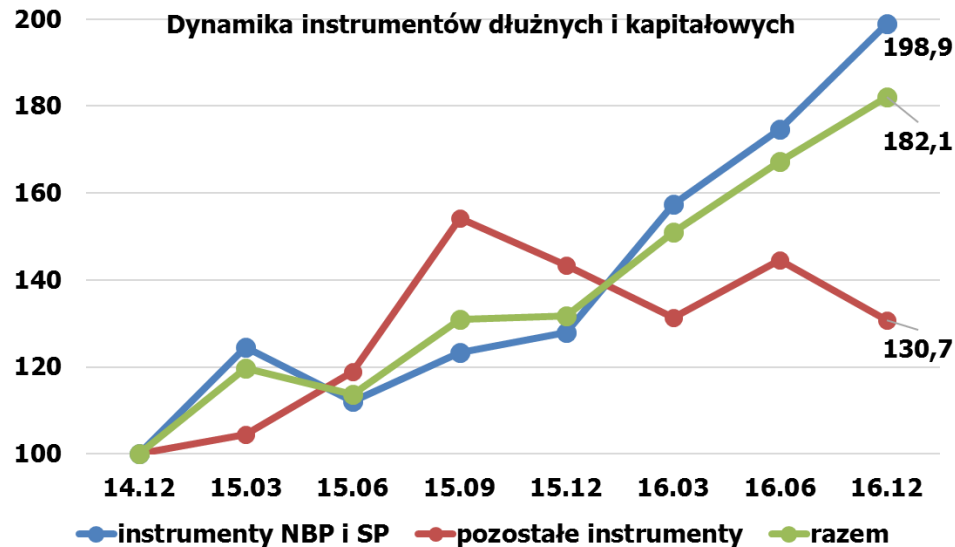
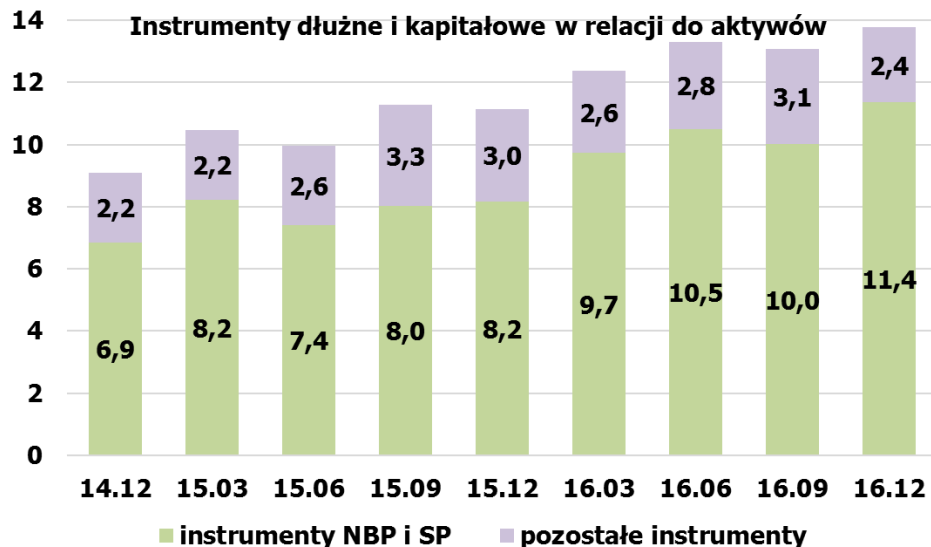
Poziom rezerw celowych banków spółdzielczych

Banki spółdzielcze – relacje podstawy tworzenia rezerw celowych oraz rezerw celowych do należności od sektora niefinansowego wg kategorii ryzyka, według zasad PSR (%)

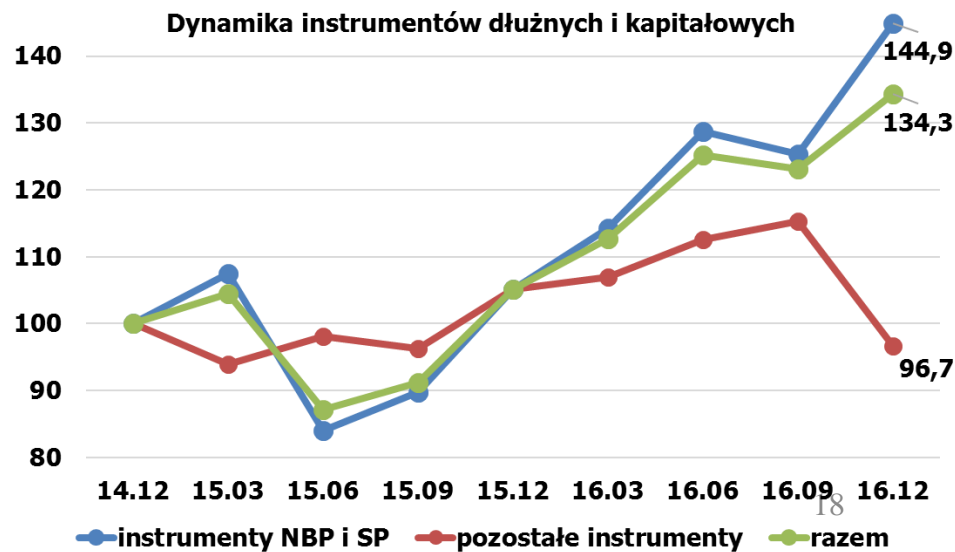
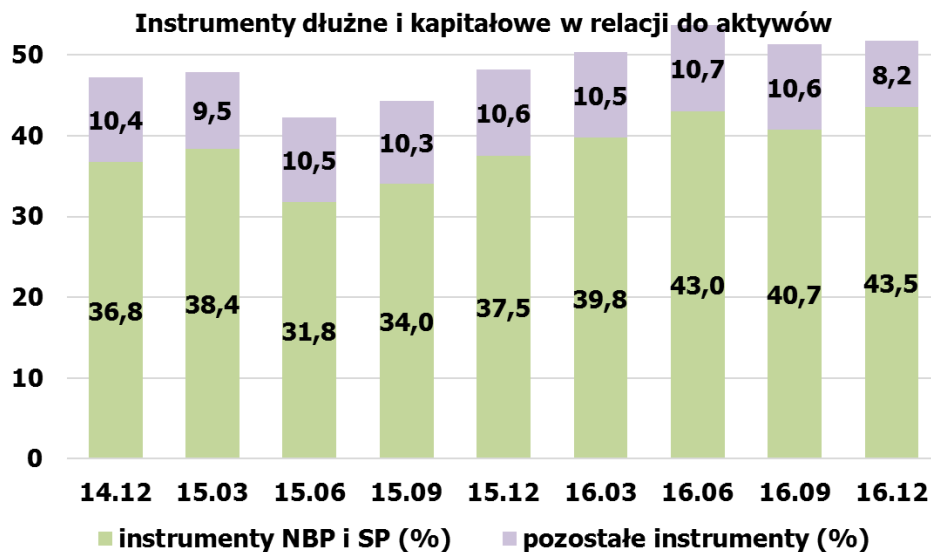

Instrumenty dłużne banków spółdzielczych i zrzeszających dynamika 2014.12=100 oraz udział w aktywach (%)

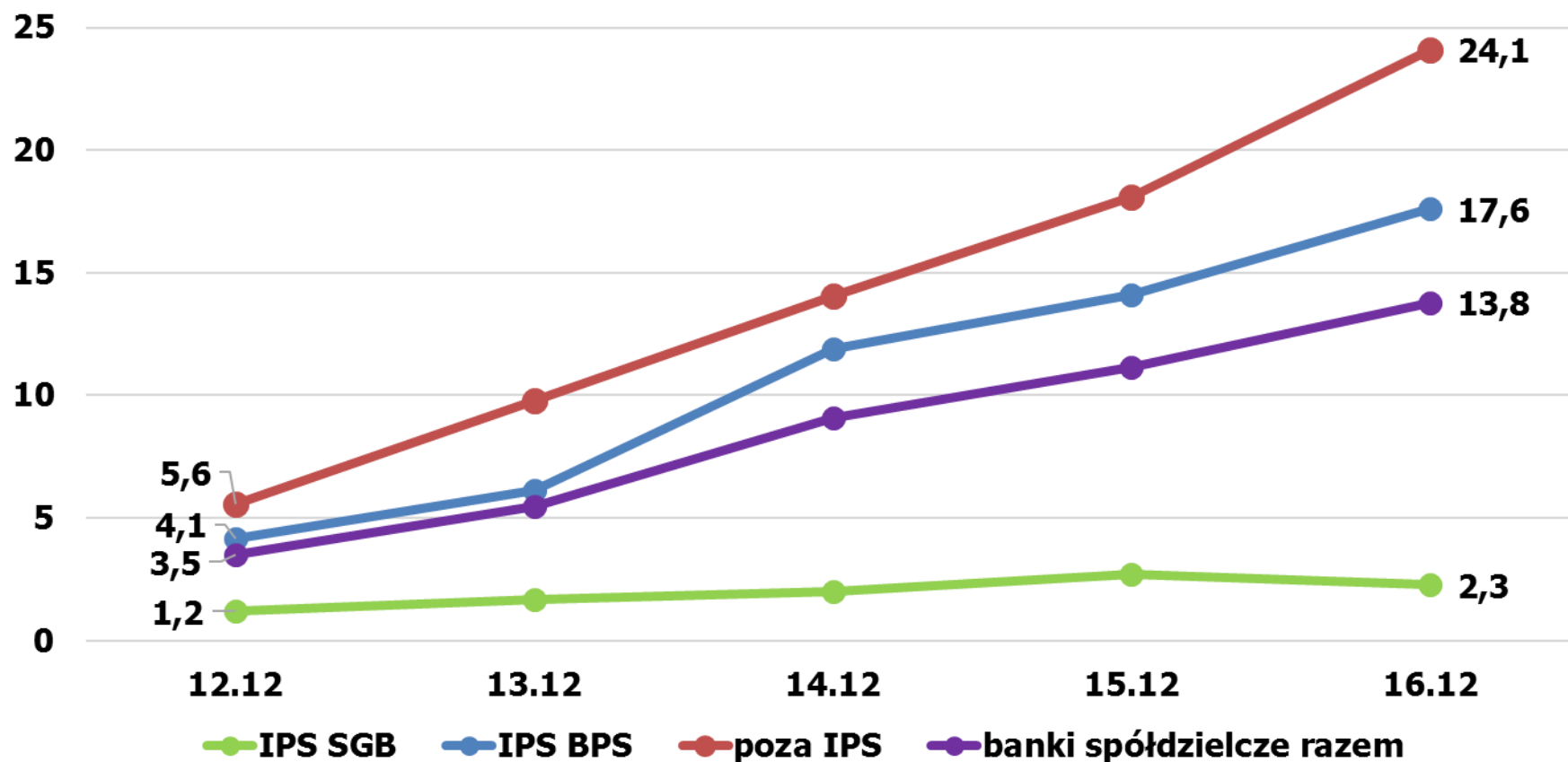
Banki spółdzielcze

Banki zrzeszające

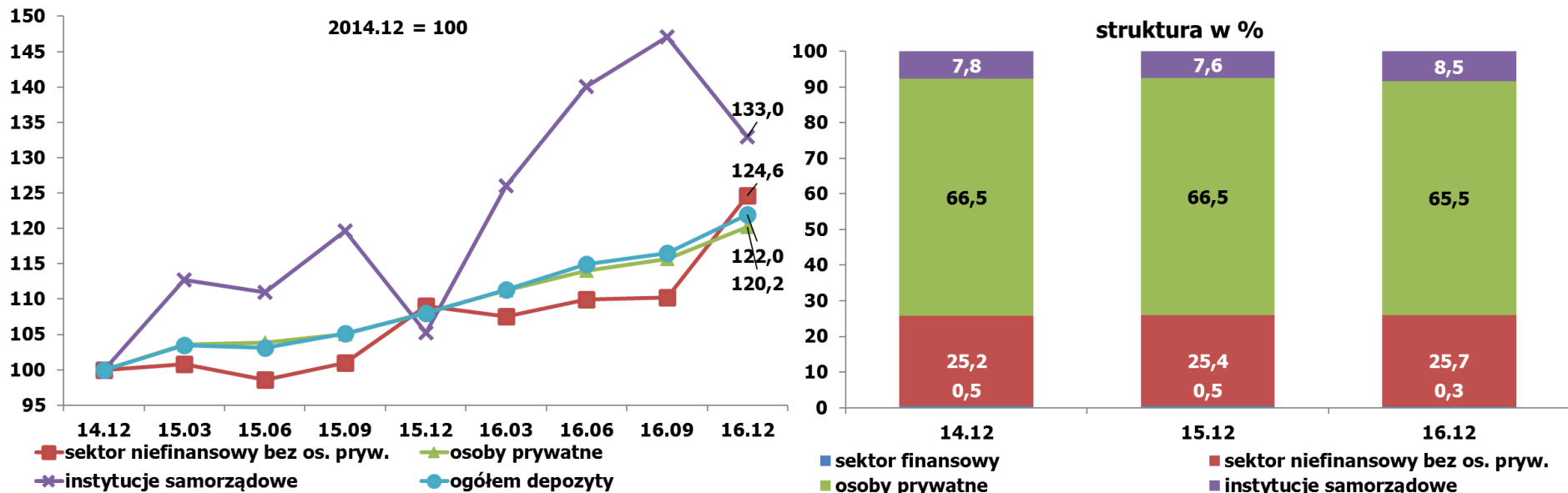

Instrumenty dłużne banków spółdzielczych w relacji do aktywów (%)

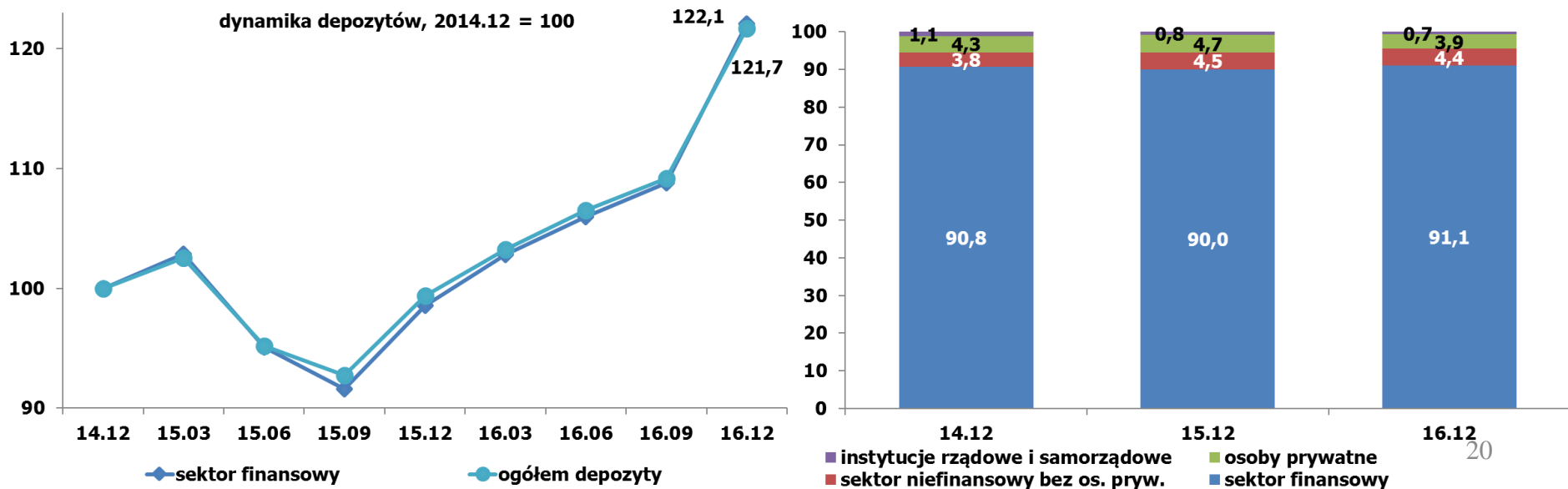

Depozyty banków spółdzielczych i zrzeszających

Banki spółdzielcze – depozyty (mld zł) oraz ich dynamika 2014.12 = 100

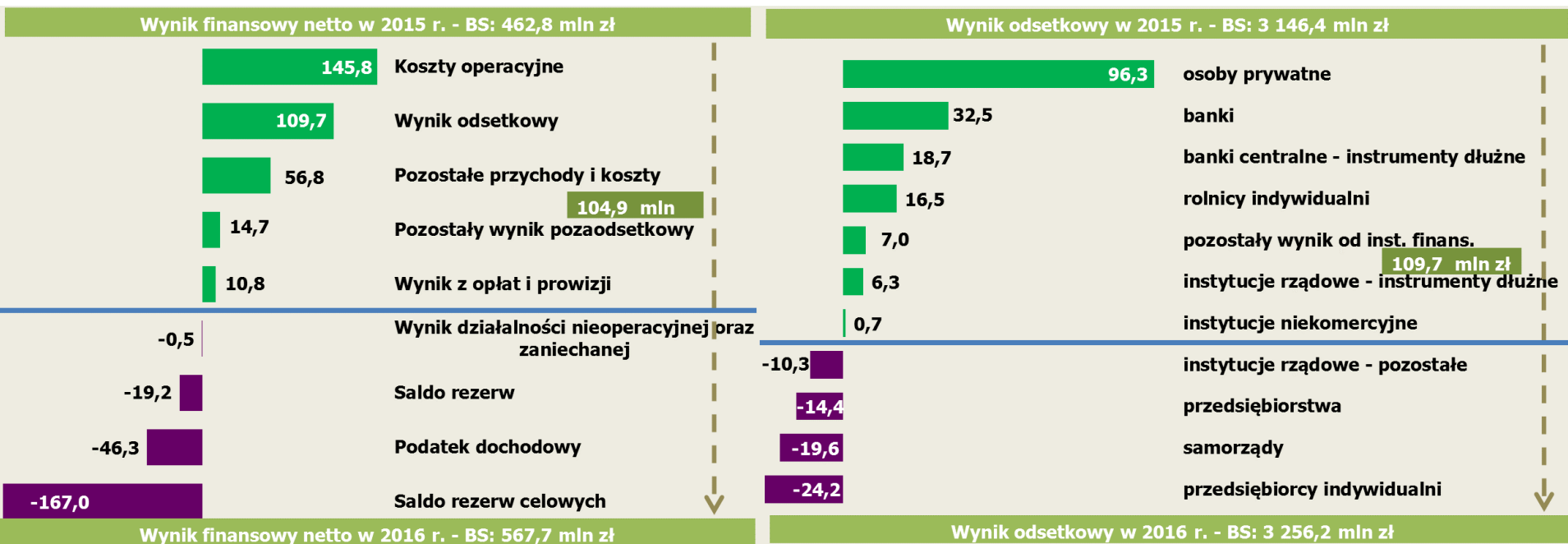

Banki zrzeszające – depozyty (mld zł) oraz ich dynamika 2014.12 = 100

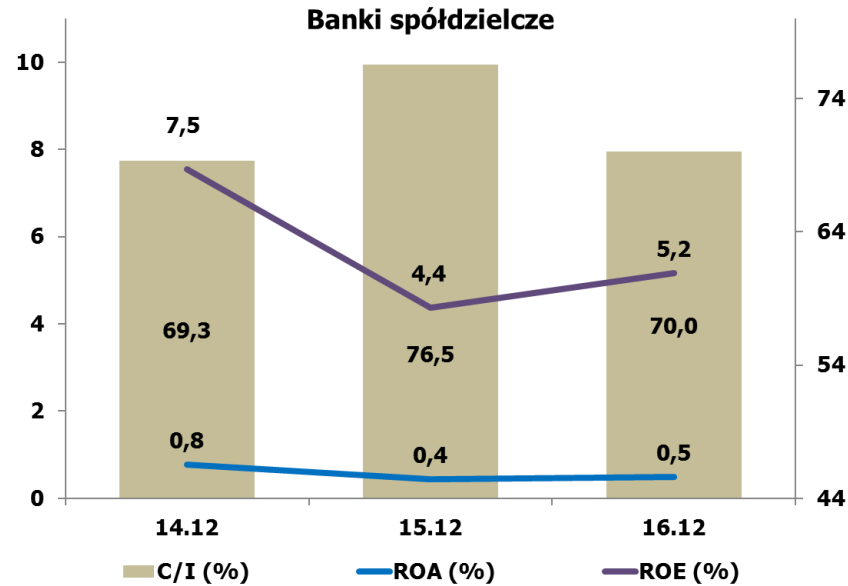
Wyniki finansowe banków spółdzielczych

Banki spółdzielcze – rozliczenie zmian głównych składników rachunku wyników oraz wyniku odsetkowego w ciągu 2016 r.

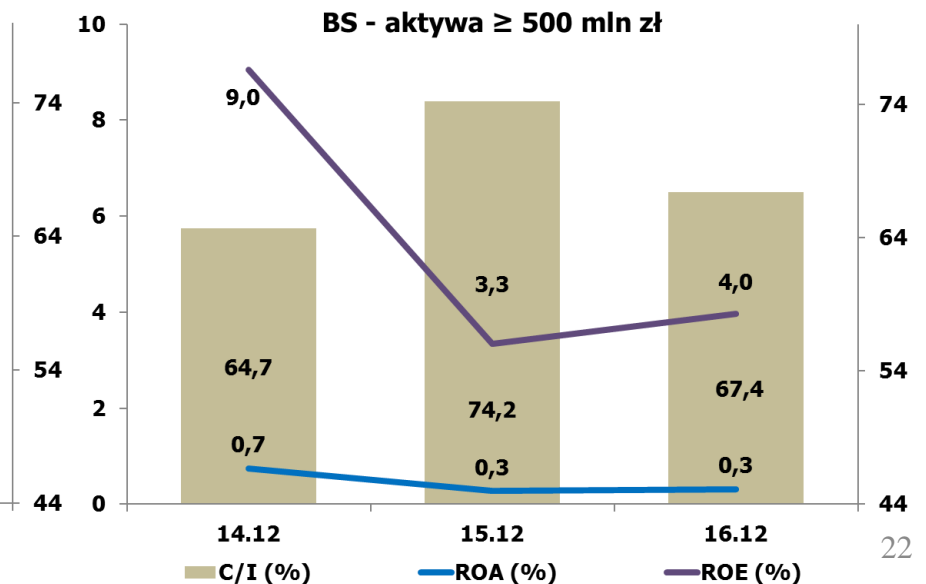
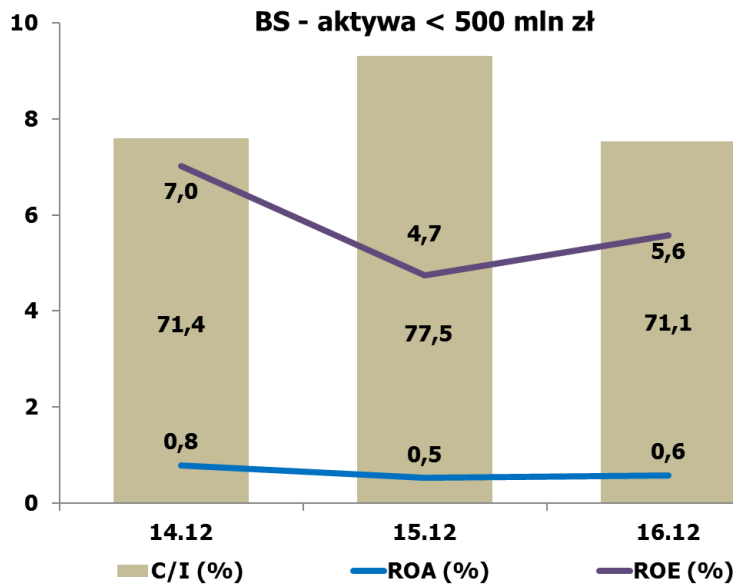

Efektywność banków spółdzielczych

ROA, ROE oraz C/I banków spółdzielczych

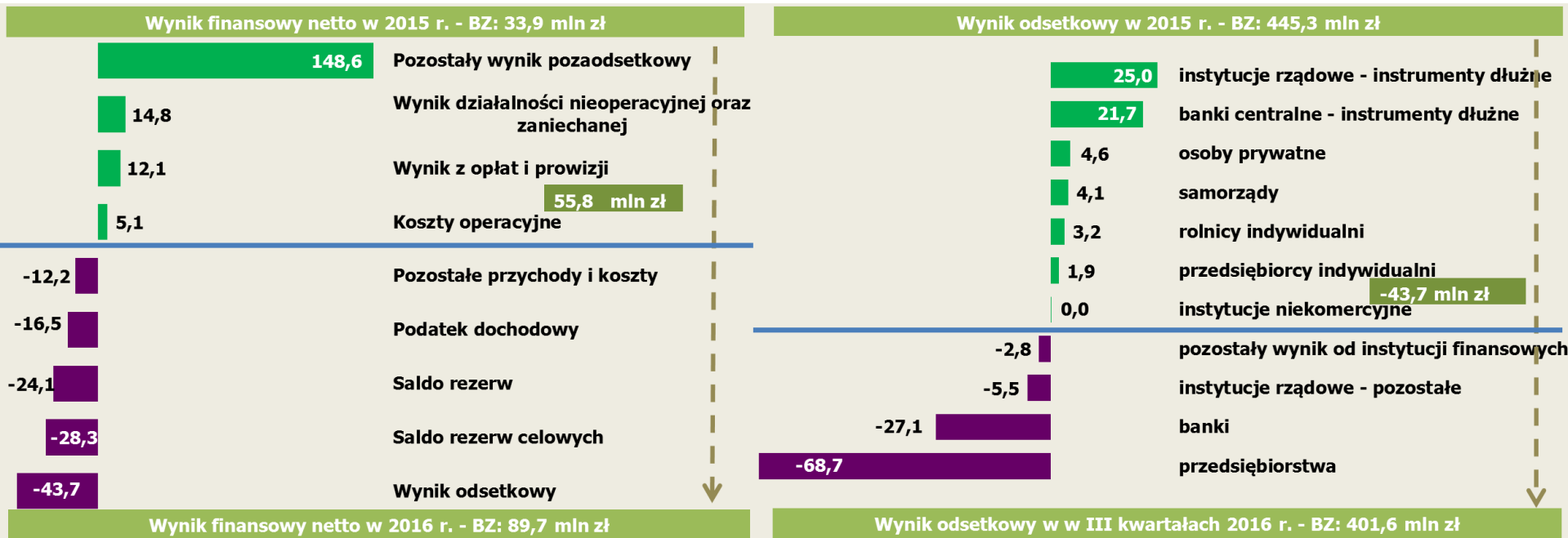

ROA, ROE oraz C/I banków spółdzielczych wg grup aktywów

Wyniki finansowe banków zrzeszających

Banki zrzeszające – rozliczenie zmian głównych składników rachunku wyników oraz wyniku odsetkowego w ciągu 2016 r.

Efektywność banków zrzeczających

ROA, ROE oraz C/I banków zrzeczających

